

Office of the Principal and Vice Chancellor

PROFESA MANDLA MAKHANYA
HLOGO LE MOTLATŠAMOKHANSELIRI WA
UNISA
POLELO YA KAMOGELO LE PULO
THUTOPHAHLOŠO YA SEGOPOTŠO SA 19
SA NGWAGA KA NGWAGA SA STEVE BIKO
HOLOKGOLO YA ZK MATHEWS, UNISA
14 LEWEDI 2018

- Mohlomphegi Mopresidente Cyril Ramaphosa wa Repabliki ya Afrika Borwa
- Mohumagadi Zanele Mbeki, Mohumagadi wa Mopresidente wa Maloba wa Repabliki ya Afrika Borwa
- Tona Naledi Pandor, Tona ya Kgoro ya Thuto ya Godimo le Tihahlo
- Kgoši Patekile Holomisa, Motlatšatona wa Kgoro ya Bašomi
- Morena Andries Nel, Motlatšatona wa Kgoro ya Pušotirišano le Merero ya Setšo
- Mohumagadi Tembi Majola, Motlatšatona wa Kgoro ya Enetši
- Morena Mondli Gungubele, Motlatšatona wa Kgoro ya Matlotlo

- Morena Trevor Manuel, Modulasetulo wa Old Mutual Limited ebile e le Tona ya maloba ya Kgoro ya Matlotlo, Mohumagadi Maria Ramos
- Morena Sakhi Simelane, Modulasetulo wa Lekgotla la Unisa, le Mohumagadi Simelane, le maloko ka moka a Lekgotla la Unisa ao a lego gona
- Mohumagadi Mandu Makhanya
- Mohumagadi Nontsikelelo Biko
- Morena Nkosinathi Biko, Mothomi le Mohlokomediphethiši wa Setheo sa Steve Biko, le Mohumagadi Sello Biko, le maloko a mangwe a lapa la ga Biko ao a lego gona
- Mohlomphegi Motseta Bene M’Poko, Motseta wa Democratic Republic of Congo le Tona ya Botseta ka Afrika Borwa
- Magoši a rena, Batseta le Bakhomišenare Bagolo ba ba lego gona
- **Magoši a rena:**
  - **Kgoši Zanelizwe Dalindyebo**
  - **Kgoši Xhanti Sigcawu**
  - **Kgoši Ahlangene Sigcawu**
  - **Kgoši Mziwoxolo Tyhali**
  - **Kgošigatšana Mandlakazi Sigcawu**
  - **Kgošana Patrick Ntsobi**
- Morena Ishmael Mkhabela, Modulasetulo wa Setheo sa Steve Biko, le Mohumagadi Mkhabela, le maloko a mangwe a Setheo ao a lego gona
- Ngaka Brigalia Bam, Modulasetulo wa Setheo sa Thabo Mbeki, le maloko a mangwe a Setheo ao a lego gona

- Maloko ao a lego gona a bolaodi bja yunibesithi le bolaodiphethiši bjo bo katološitšwego
- **Bahlankedi ba maloba ba Yunibesithi:**
  - Moahlodi Bernard Ngoepe, Mokhanseliri wa maloba wa Unisa ebile e le Mopresidente wa maloba wa Boahlodi wa Dikgorotsheko tša Godimo tša Leboa le Borwa bja Gauteng
  - Profesa Barney Pityana, Hlogo le Motlatšamokhanseliri wa maloba wa Unisa le Mohumagadi Dimza Pityana
  - Profesa Neo Mathabe, Motlatšamokhanseliri wa maloba wa Unisa
- Baemedi ba go tšwa maemong a bosetšhaba, profentshe le a selegae, le diinstitšhušeneng tša Kgaolo ya 9 ba ba lego gona
- Baemedi ba go tšwa diinstitšhušeneng tša go fapana tša thuto, mekgatlong le ditheong ba ba lego gona
- Maloko a setšhaba sa bodumedi ao a lego gona
- Baemedi ba go tšwa mekgatlong ya go fapana ya dipolotiki ba ba lego gona
- Maloko a Setšhaba sa Kgwebo ao a lego gona
- Maloko a setšhaba sa Yunibesithi ao a lego gona
- Baemedi ba go tšwa mekgatlong ya go fapana ya baithuti ye e lego gona
- Baetapele ba SRC ya rena ya bosetšhaba le diSRC tša go tšwa diyunibesithing tša badirišane
- Baetapele ba mekgatlo ya bašomi go tšwa Unisa le nageng ya rena
- Baemedi go tšwa dintlong tša bobegi bja ditaba tša go fapana

- Maloko ao a hlomphegago a batheetši
- Bagešo

Legatong la Yunibesithi ya Afrika Borwa le modirišane wa rena, Setheo sa Steve Biko, ke thabetše go le amogela go Thutophahlošo ye ya 19 ya histori ya Segopotšo sa Ngwaga ka Ngwaga ya Steve Biko mathapameng a. Re le amogela ka moka ka moya wa botho wa Afrika.

Ngwaga ka ngwaga re swara dithutophahlošo tše tša segopotšo tša ketapele, naga le lefase di a bona ebile di kgathatema ka tsela ya go swana goba ya go fapana go gopola senatla se sa ntwala ya tokologo ebile e le sehlalefi, Steve Biko. Se se re botša gore o be a le wa lapa la gagwe, wa setšhaba se, wa mokgatlo wo – wa rena ka moka – le gore bophelo bja gagwe ke bohlatse bja katlego, ge eba re kile ra nyaka bjalo, bohwa bja gagwe, bo dula e le bja mehla le mabaka ka moka.

Steve Biko e be e le yo mongwe wa batho ba bohlokwa bao ba bego ba lwantšha pušo ya kgethollo. Bonatla bja gagwe bo hlatselwa ke taba ya gore, ka godimo ga mengwagosome ye mene morago ga polao ya gagwe, lentšu la gagwe le sa kwagala go tloga go moloko wo mongwe go ya go wo mongwe, le dira gore go be le dipoledišano le dingangišano ka gare ga naga ya rena, kontinente ya rena le lefaseng ka bophara.

Ka go realo, le tla kwešiša ge ke bolela gore ke tlhompho go nna go leboga lapa la Biko le Setheo sa Steve Biko ka tšhomišano yeo e tšweleditšego thutophahlošo ye ya segopotšo ya ketapele ye e tšwelago pele go matlafala. Unisa e thabetše go raloka karolo ya yona kgolong ya yona le kgodišong ya kgopolo ya Biko ya Boitemogo bja Mothomoso (Black Consciousness) le dikgopolo ka mahlakoreng ka moka tša setšhaba sa

rena ka lenaneo la setšhaba le mananeo a tšhomišano. Go lapa la Biko le Setheo sa Biko, re boeletša gore botho bja moya wa lena le boikgafo bjo bogolo tšhomišanong ye bo lebogwa le go hlompša ka mehla.

Ke sa bolela bjalo, bagešo, e ka ba bošaedi go nna, ge re ka re re kgobokane mantšiboa a go gopola Steve Biko mengwaga ye masomennetee go tloga mola a bolawago ke pušo ya kgethollo, ra se le gopotše ka bagale ba tokologo bao ba re tlogetšego malobanyana bjalo ka Mama Zondeka Sobukwe, Mama Winnie Madikizela-Mandela, Bra Hugh Masekela, Tona ya Maloba Zola Skweyiya, Profesa Willie Kgositsile, Motseta George Nene, motšeadiswantšho wa sethakga Ntate Sam Nzima le bagale ba bangwe ka moka ba tokologo bao ba tlogetšego lefase le mo ngwageng wo o fetilego. Ke ba bantši, gomme go bohloko bjang! Gape ke mengwaga ye masomenne go tloga mola Ntate Robert Mangaliso Sobukwe a hlokofalago le ye lesome ya Mama Miriam Makeba. Le lengwe le le lengwe la maina a a bagale le swanetše go re gopotša ka maatla gore tokologo ga se ya tla bonolo. Baetapele ba bantši ba hlorišitšwe le go tlaišwa; bontši bja bona bo lefile ka setopo, ka go realo ba tšeešwe malapa a bona, bopapa, bomma, bomalome le borangwane, borakgadi le bommane, barwa le barwedi.

Ge re kgobokane mo, re gopotšwa gape ka segopotšo sa go laetša maphelo a go makatša a Mama Albertina Sisulu le Mopresidente wa Maloba Nelson Rolihlahla Mandela bao ba bego ba tlo keteka matswalo a bona a mengwaga ye 100 ngwaga wo. Gabotse, se se direga setee le keteko ya Unisa ya go tloga ga yona Cape Town go ya Pretoria ka 1918. Ka moka maina a bohlokwa le mengwaga yeo ke sa tšwago go e bolela – le a mangwe a mantšintši – ke dika tša go hlompša ga dipihhlelelo tša leetotelele la rena le

mošomo wa rena woo o tšwelago pele wa toka ya leago.

Go ba mmogo mantšiboeng a, re gopola ditlhohlo tše kgolo tša šošio-ekonomi tše re lebanego le tšona lehono le seemo sa lefase se se tekatekago seo re ikhwetšago re le ka gare ga sona. Bjalo ka naga, re eme kgakanegong, re gopola gore diphetho tše re di tšeago, ka noši goba mmogo, di tla laetša bokamoso bja naga ya rena le go šupetša lefase ge eba re a rata goba aowa le go kgona go phethagatša ditshephišo tša tokologo ya rena le temokrasi. Kgwekgwe le dipolelo tša go swana go tšwa diyunibesithing tša rena, ditoropongkgolo, dipolaseng le mekutwaneng ke gore re ka se kgone go nyatša toka ya leago le go feteletša poelano; gabotse, bobedi di a sepelelana. Ariel Dorfmann, ge a e fa Thutophahlošo ya Nelson Mandela ka 2010, o akareditše bohlokwa bja mošomo wa rena wa toka ge a re, “[Rena] re ka se lokiše tshenyo ya maloba eupša re swanetše go lwela go lokiša tshenyo ya ka moso. Re swanetše go hlatsela ka mediro ya rena ka moso tše re ithutilego go tšwa matšhogo le dibe tša mengwaga ya go feta.

Ge re tšwela pele ka mošomo wa rena wa kago ya naga, re swanetše go gopola bohlokwa bja ka mehla bja kgopolo ya Steve Biko ya Boitemogo bja Mothomoso, yeo e amogetšego mohola wa phološo, go dira setho le go matlafatša boitemogo bja motho bjalo ka sedirišwa se maatla sa go gogela setšhaba go kago-setšhaba ka go kgwatha maikarabelo a rena a taolo bjalo ka balwedi ba bokamoso bja rena le baetapele ba leeto la go ya bokamosong bjoo.

Mohlomphegi, Mopresidente Ramaphosa, o moetapele wa Repabliki ya rena, gomme ka moka re šomišana le wena ge o re etapele motseleng. Re ikgafetše go lebana le go fenya ditlhohlo tša rena. Ka go realo go a swanela gore re a

o theeletša mantšiboeng a, kudu ka ge Boitemogo bja Mothomoso bo bile karolo ya bohwa bja gago gagolo mengwageng ya gago bjalo ka mohlabani wa dipolotiki.

Ka go realo, baeng ba ba hlomphegago, bagešo, ke laletša rena ka moka re lego ka mo le bao ba latelago thutophahlošo ye ka mekgwa ya kgokagano ya mararankodi go nthuša go amogela Mohlomphegi Mopresidente Ramaphosa, go re sepetša leetong la boitekolo Thutophahlošong ye ya bo19 ya Segopotšo sa Steve Biko sa Ngwaga ka Ngwaga. A re dumeleleng mokete wa dikgopolo go thoma gomme dipoledišano a di atlege le ka ntle ga holo ye!

Ke a leboga.